

Observationes miscellaneae inaugurales de vino praecipue ... / [Oglethorp Wainman].

Contributors

Wainman, Oglethorp.
University of Edinburgh.

Publication/Creation

Edinburgi : Balfour et Smellie, 1772.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/umntnvfw>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

52593/P

OBSERVATIONES MISCELLANÆ
I N A U G U R A L E S
D E

V I N O Præcipue.

Q U A S,
ANNUENTE SUMMO NUMINE,
Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,
GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.
ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON
Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,
Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORATUS,
SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS
RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

OGLETHORP WAINMAN,
BRITANNUS.

Soc. Med. Phys.-Med. et Chirurg. Edinen. Sod.

Nunc te, Bacche, canam, necnon silvestria tecum
Virgulta, et prolem tarde crescentis olivæ.
Huc, pater, O Lenæe! Tuis hic omnia plena
Muneribus : Tibi pampineo gravidus autumnus
Floret ager : Spumat plenis vindemia labris :
Huc, pater, O Lenæe! veni; nudataque musto
Tinge novo mecum direptis crura cothurnis. VIRG.

Ad diem 12. Septembris, hora locoque solitis.

EDINBURGI:
Apud BALFOUR et SMELLIE,
Academiae Typographos.

Simplicitati quam maxime in praescribendis remediis
studeat medicus, nec adeo molem aut numerum, sed con-
cisam brevitatem, non pompam, sed efficaciam, affec-
tet. Unde ex immensa Materiae Medicae sylva non
quaevis promiscue congerenda, sed probatiorum saltem
delectus habendus. Simplicium genitrix est Natura,
bona semper, sibi que constans.

GAUBIUS *de Formulis Medicamentorum.*

316862

Viris eximiis,

GULIELMO WAINMAN

De CARR-HEAD prope SKIPTON,

In comitatu Eboracensi,

A R M I G E R O;

ALEXANDRO MONRO, M. D.

Medicinae et Anatomiae in Academia Edinenfi

Professori ;

Nec non,

HIERONYMO DAVIDI GAUBIO,

Medicinae et Chemiae in Academia Batava,

Quae Leidae est, Professori ;

Ob urbanitatem maximam, et amicitiam verissimam,

Quibus me semper decoraverunt,

Animo grato nunquam non colendis,

Hasce studiorum primitias,

Ea qua par est reverentia,

Dicatas volui

OGLETHORP WAINMAN.

For

Mr Ligertwood
from the Author

inserted in Thesaurus
Medicus Edin.

OBSERVATIONES MISCELLANÆ

INAUGURALES,

DE

VINO Præcipue.

INFELICES ii, quos dura necessitas literatos illiteratos, nolentes volentes, scribere cogit ! Eheu ! revera sic nobis res est. Leges hujus almae ac florentissimæ Academiæ ab omnibus, qui summos in medicina honores ambiunt, scientiæ medicæ specimen postulant.

His legibus obtemperare, hoc officio fungi, animus, vota, præsto adsunt. Mihi tamen vehementer dolet, quod aureum illud Horatianum præceptum exequi non licet : Me non penes esse *sumere materiam nostris æquam viribus, nec versare diu, quid ferre recusent, quid valeant humeri.*

*Durum. Sed levius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.*

Inter varios medicinæ ramos, nullus incertior, nullus difficilior, nullus obscurior, nullus utilior, quam qui agendi modum usumque medicamentorum tractat.

A

Haec

Haec artis Hippocraticae pars est, quae omni aevo, omni regioni, curae fuit ; adhuc tamen, quod dicere piget, rudis incultaque jacet. Plurimi medicorum conatus hujus observationis justitiam fati testantur.

Nihilominus de hac re non desperandum ; sed quo magis imperfecta et tenebrosa est, eo magis conandum, ut illuminemus. Nobis enim persuasissimum est, quod multas res medicas, nobis nunc prorsus incognitas, labor aetasque in apricum proferent. Quasdam observationes miscellaneas de Vino praecipue, ejus natura, in corpus humanum effectibus, commodisque inde profluentibus, pro nostrae dissertationis argumentis, offerre mihi placet. Chemici liquoribus omnibus, spirituosus ex fermentatione factis, vini nomen in genere tribuunt. At nobis est in animo potissimum, immo etiam omnino, de vinis uvarum differere, quibus vini nomen praecipue applicatur. Nam ex substantiis omnibus, quae fermentationem spirituosam suscipiunt, nulla in tam bonum vinum, quam uvarum succus, converti queat. *Uva* fructus est fermentabilis, dulcis, delicatus, magna sacchari quantitate abundans. Immatura acerba ; matura, moderate sumpta, fructus est innocuus. Species uvarum sunt variae ; variis quibus inest color, variis gustus. Una eademque uva, secundum clima, et in Sole expositionem, gustu et odore valde differt. Vini virtutes, res antiquae laudis, nullum latuerunt aevum ; vix ullam latuere gentem. Quanti in medicina, quanti in diaeta praefertim, valeat vinum, plus minus omnis narrat aetas.

Vires

Vires ejus in medicina multum nuper invaluerunt, ac magis magisque indies fiunt manifestae ac insignes. Hoc mihi, ut vinum hujusce tentaminis praecipuum argumentum faciam, persuasit. Observationes caeterae, quas sparsim addidi, perpaucis exceptis, vini operationem ulterius illustrandi, ejusque usum corroborandi, causa dantur.

In proposito exequendo hujusmodi ordinem sequi mihi maxime arridet: Loqui nempe,

I. DE NATURA VINI.

1. Vinorum partes in genere constituentes ab analysi chemica detectas tractare.
2. Vina in usu maxime, eorumque partium constituentium proportionem.
3. Vinorum electionem.
4. In corpus humanum effectus.

II. DE USU VINI IN MEDICINA.

1. In morbis praecavendis.
2. In morbis curandis. Cautelas, et quodcunque de administratione observatu dignum videtur, suo proprio loco dabimus.
4. Vinum cum aliis medicamentis comparare, quae ad eadem proposita respondenda adhibeantur.

I. DE

I. DE NATURA VINI.

1. *Partes vini constituentes.* Vina omnia, auctore Newmanno, ex aqua, spiritu inflammabili, materie salina, five acido sui generis ab aceto aequae ac acidis vegetabilibus nativis differente, sale crassiore, tartaro dicto, substantia gummosa seu mucilaginoso, unctuosos, et resinosa constant *; quibus aerem fixum addo.

Haec principia in diversis vinis diversa sunt proportione, secundum quam illorum qualitates sensibiles mutantur, et operationi in systema animale adhibetur modus. Obiter hic quoque observare liceat, omnia vina ex *musto*, *vino puro*, et *aceto*, plus minus constare; vix enim possibile est, vel fructus ita maturari, vel fermentationem ita administrari, quin horum cujusque portio apparebit. Vinorum virtutes, pro illorum quoque diversa proportione, variant †.

2. *Vina in usu maxime, &c.* Nonnulli haec in *alba* et *rubra*, in *dulcia* et *austera*, dividunt. Sed haec methodus fallacissima est, quandoquidem vinorum colores frequenter sunt factitii, gustusque haud raro adulteratus.

De illis igitur secundum regiones in quibus producuntur loqui malim.

GERMANIA

* Newman. chem. per Lewis, pag. 446.

† Cull. mat. medic.

GERMANIA vinum producit *Rhenanum* et *Mosellanum*. Illud multum tartari et spiritus; hoc minus tartari, sed plus principii unctuosi, continet.

HUNGARIA vinum Tokavense jactat, vinum profecto suave, spiritu, una cum unctuosa, resinosa, et tartarosa, materie abundans.

CANARIÆ vina multo spiritus, materiae gummosae et tartarosae, praedita dant.

MADEIRA vina, spiritus eandem circiter quantitatem, plus unctuosae et resinosae materiae, minus mucilaginosae et tartarosae, habentia.

HISPANIA Malagense, et *Sherry*, *Malmsey*, Anglice dicta, spiritu, materia resinosa, unctuosa, gummosa, et tartarosa, scatentia.

PORTUGALLIA vinum rubrum (*Red Port*) magna copia suppeditat, cui inest multum aquae; reliqua principia parva tantum quantitate.

GALLIA in omni fere provincia vina abunde praebet. Inter optima sunt Burgundica et Champagnensia. Haec sunt fortissima, non dulcissima, spiritu rectificato plena, sed vix ullam unctuosam, resinosam, gummosam, tartarosamve materiam continentia. In optimorum numero Burdigalense (*Claret*) enumerari certe meretur.

Omnia haec vina colore, gustu, et potentia, a se invicem multum differunt, quod ipsarum uvarum differentiis partim debetur, praesertim autem diversae fermentationis administrationi, et iis rebus quae ante et post invectionem adduntur.

3. *Vinorum electio.* Vina purissima, et spiritu mixto maxime immunia, procul dubio sunt optima. Burdigalense igitur et Rhenanum Hispanicis et Portugallicis anteferenda sunt; quippe quod haec absque alcoholis additione ad nos inveni nequeunt, et inter vina quibus utimur inflammantia maxime, exhilarantia minime, sunt. Cum subito opus sit stimulo, Burgundicum, Champagnum, Madeirense, Canarense propria cautione praebeantur. Vinorum aetatis, statusque fermentationis, magna habenda est ratio. Ad acetum propius appropinquare non debent; si nova et semifermentata bibantur, flatus suscitant, diarrhoeam inducunt. Quinetiam a noxiis substantiis, si fieri possit, acquirenda sunt. Eheu vero! quoties et quam facile in hac re decipimur! Mercatores vina variis modis adulterant, qui quidem modi saepe sunt innocui; sed nonnunquam ad artificia periculosiora confugiunt, quae millibus exitium tulerunt. Vina acida lithargyro aliisque preparationibus saturninis edulcarunt, et cum vinis dulcibus mercurium sublimatum ipsumque arsenicum, si fides auctoribus danda, commiscuerunt.

“ Les chaux de plomb ayant la propriété de former avec l’acide du vinaigre un sel d’une saveur sucrée assez agréable, qui n’altère en rien la couleur du vin, et qui d’ailleurs a la propriété d’arrêter la fermentation et la putrefaction, seroient tres propres à remédier à l’aigreur du vin, si le plomb et tout ce qui en provient, n’étoient pas des drogues pernicieuses qui occasionnent inmanquablement les coliques les plus terribles,

bles, et la mort même, à ceux qui ont le malheur d'en prendre intérieurement. Il n'est pas croyable qu'aucun marchand de vin, connoissant tout le mal que peuvent faire de pareilles drogues, soit capable de les employer, par l'appas du gain; mais s'il y en avoit de tels, on ne pourroit les traiter autrement que comme des empoisonneurs publics *."

4. *Vini in corpus humanum effectus.* Aliquis in chemica scientia minime versatus non potest non convinci, quantilla fides corporum in se invicem operationi ex analysi mero chemicae conspectu, principiorumque a priori componentium, habenda est.

Investigationes nostrae et conclusiones ab experientia praecipue in hac re determinandae sunt. Ex qualitatibus ergo vini in genere sensibus obviis, et ex effectibus quos in systema humanum edere observatur, principia generalia sequentia, in quae modum ejus operandi aedificamus, dare lubet.

a. Vinum ex effectibus, dosi moderata datum, humanum ventriculum directe stimulare videtur. Ab hinc animum miro in modo afficit, dejectiones ac curas abigit, per totum corpus vim nervosam auget; unde mentis pax et tranquillitas, unde splendor et imaginationis vis, unde omnis alacre facultatis exercitium.

In vinis omnibus, Cel. Van Swieten. quem fatis nuper cessisse dolemus, pulchre notavit: "Mirus ille inest

et

* Dict. de chemie, vol. 2. p. 636.

et naturae humanae gratissimus stimulus, omnia excitans, omnia calefaciens, dum modica copia ab homine non admodum afflueto fumuntur, oritur promptitudo omnium sensuum, summa in omnibus membris agilitas, incredibilis laetitia; dum meditationibus exhaustus philosophus pauculum vini sorbet, mox inde reficitur, et redit menti pacata illa serenitas, et novus quasi vigor *." Verum enim vero, cum in maiore hauriatur quantitate quam vis nervea ferre potest, vel si in eadem gradatim continuetur dosi, inebriantes et narcoticos effectus exferit. Ubi vinum indulgetur, tunc, ut omnibus notum est, animum ad laetitiam effusam, ad cantandum, saltandum, et paulatim insanendum, quodam modo provehit. Cerebri functiones perturbantur; vis iudicii et rationis imminuta: Hinc gestus stulti sermonesque fere ridiculi fiunt. Si ulterius bibatur, tum vero, viribus sensim deficientibus, potator se ipsum sustentare nequit. Sermo deficit, oculorum acies hebet, aliquando quasi in nube apparet, aliquando etiam ante oculos duplicia movere videntur. Caeteri sensus prope extinguuntur, et natura fere devicta est, donec tandem in somnum ebrius dilabatur, vel lethargicus fiat. Vertigo, magna stomachi aegrotatio, et vomitus, saepissime haec signa praecedunt.

b. Vinum plus minus vi tonica et astringente gaudet. Anne pro tartari quantitate unde qualitates ejus corroborantes deductae fuerunt?

c. Se-

* Comment. vol. 2. p. 32.

c. Secretiones, urinalem præcipue et cuticularem, promovet. Attamen observandum est, vinis omnibus hanc secretionem promovendi potestatem pariter non inesse; sed alia plus aliis, alia non omnino, et alia contrarium habere effectum. Sic noster dicit ingeniosus Lewis: "Quod vina omnia dulcia libere per renes non transeunt, sed constitutionem plus calefaciunt, quam æqua alterius quantitas, eadem licet spiritus proportionem polleat, cum vina manifeste acida, ut Rhenum, per renes transeunt, alvumque leniter solvunt *." "Vina Mosellana et Rhenana, ut sibi vult Hoffmannus, illud corpori præstant beneficium, ut largiore etiam manu sumpta alvum sollicitent, et transpirationem moveant †."

d. Vinum corpus nutrit. Miror equidem, medicos, dum vinum cum alimento sumptum diluere, moderate stimulare, secretionem promovere, considerant, qualitatem ejus nutritivam omnino negligere. Hac tamen, quatenus mustum continet, certe gaudet. Eodem tempore, fateor, nonnulla vina hanc virtutem parvo solum gradu possidere, vel casu quasi nutrire, appetitum promovendo, et organa digestiva corroborando.

Hisce de vini generalibus effectibus prædictis; nunc pauca veniunt dicenda de

B

II. USU

* Lew. mater. med. p. 593.

† Hoffm. tom. I. p. 113.

II. USU VINI IN MEDICINA.

A. In morbis praecavendis. Observationes nostrae de hac re ad morbos contagiosos pertinent, ad febres praecipue stricte dictas et pestem. Usus vini, in morbis praeventendis, ab effectibus praecipue quos in secretiones et animum habet, deducendus est.

Quoad secretiones. Huic insistere supervacaneum foret; siquidem apud omnes consentitur, nihil melius certiusve nos a morbis defendere, quam liber secretionum fluxus, et per corpus aequabilis circulatio.

Quoad animum. De hoc jamjam fusius dixi. Causarum vero febrium contagiosarum et pestis remotarum cognitio ulterius monstrabit, quantum vinum, in morbis hisce praecavendis, animo agendo valeat. Hujusmodi sunt contagium, miasma, frigus, ebrietas, cibus quantitate deficiens, aut qualitate peccans; vigiliae protractae; immodica veneris, mentis, vel corporis, exercitatio. Hae sunt praesertim causae horum morborum remotae. Inter has quoque pathemata supprimentia, ut timor, terror, tristitia, &c. enumeranda sunt.

Nihil etenim evidentius est, quam, miasmate vel contagio simul concurrente, haec pathemata febres et pestem excitare posse. Ad hoc probandum, frequentissime observamus, dum morbi febriles epidemice grassantur, eos, qui timore opprimuntur, potissimum affici: Et cognatos hominis febre nervosa laborantis, vel qui ejus causa maxime sunt anxii, promptissime cap-
tari.

tari. Diemerbroeckius viri historiam narrat, qui diu in oppido, in quo saeviebat pestis, incolumis vixit, donec tandem amici intimi funus, per plateas procedens, ejus conspectui fortuito sese obtulit. Hoc illum illico miro, in modo affecit; et ipso illo tempore pestis illumprehendit.

“Unum est prae caeteris, clamat Hoffmannus, quod humana corpora maxime ad pestis et aliorum morborum contagium recipiendum disponit; idque est *timor*, quia corpora admodum reddit imbecillia, vires depauperat, et motus excretorios minuit. Immo etiam *timor* et *terror* plus in peste necant, quam ipsum miasma*.”

Adeo haec praevaluit opinio, ut Rivinus, medicinae olim apud Leipsiam insignis professor, affirmaverit, tales timoris per totum pestis Leipsiensis decursum effectus esse, quod nullum pestis invasit, quem non antea timor corripuerat. Rivinus praeterea, cum plurimis aliis, dicit, illud, quod nos *contagium* vocamus, nihil aliud quam metus operationem esse.

Hoc, in excellentissimo illo de pathologia libro, hanc proponendi quaestionem Gaubio occasionem praebuit†: “An vis phantasiae, an metus contagiorum mater?” En hujus sagacis prudens responsum! “Violentos animi motus ad virus generandum, acuendum, conferre posse, in dubium est: At, si vel soli etiam meticulosi tantum inficerentur, ipsis tamen sensibus constat, singularem

* Hoffm. tom. 1. p. 302. tom. 2. p. 95.

† §. 499.

singularem in veris contagiis materiem intervenire, qua sine reliqua vix quidquam possint." Ego ipse in illius sententiam manibus pedibusque discessurus sum. Hinc videmus, quam absolute necessarium sit, miasmatum et contagii effectus praevertendi gratia, causas fugere debilitantes, quae corpus illorum actioni exponunt. Animus quietus hilarisque servandus; quippe quod homines indole laeta animoque audaci contagio minime obnoxii inveniuntur. Timoris et anxietatis vis exitiosa depellenda. Hic vini usus proprietatem, et commoda inde oritura, videre possumus.

Quod vasorum ultimorum actionem excitat, novum systemati vigorem inspirat, qui quidem vigor noxias harum causarum remotiorum effectus praevertit. Vinum, ut supra diximus, hanc mirabilem possidet virtutem, quod omnem metum et tristitiam ex animo expellit, hominesque animosos, cordatos, hilaresque reddit. Antiqui Bacchum cordis praesidem, eam ob rem, pronunciarunt.

Horum effectuum testimonium perhibet non modo experientia, sed et plurima in Sacro Textu satis nota loca id testantur. Hinc igitur dico, probabile esse, vinum effectus felicissimos in morbis depellendis producere posse. Sed, in hoc aevo, probabilitates nunquam sufficiunt; factis rem probatam esse oportet; et, in id, ad medicorum optimorum auctoritatem provoco, quae auctoritas, in opinionibus licet parvi referat, in factis plurimi aestimanda est. Quamvis modi, secundum quos vinum agere diximus, quo pacto morbos propulset, parum explicent, quamvis vini theoria nos prorsus

fus lateat; nobis tamen fat est, si experientia ejus evincat usum. Nam non semper medico necessarium est anxius inquirere, *quo modo* quidquid fiat, sed *quid fit*. Experientia revera monstrat, eos qui vino moderate utuntur contagium certius fugere, quam plebem, vel eos qui plus ex aquosis vivunt. Res præcipue sic se habet, cum febris nervosa epidemice grassatur. Cl. Gilchristius hanc singularem habet observationem, nullum, tempore quo hæc frequentissima fuit febris, qui vini potator erat, ea correptum. Hæc sua sunt verba:

“It was the poorer sort, and those a degree above them, who were subject to this fever. I knew but few instances of it amongst those who lived well; and of wine-drinkers I do not remember that there was one seized*.”

Dom. Colden, historiam febris nervosæ quæ epidemica et lethalis in America fuerat anno 1746 narrans, ait: “It was observable, that, though many people were seized with this distemper, no one Madeira-drinker had it†.” Nostra observatio aliquatenus idem confirmat; nam ex plurimis febre nervosa correptis, quæ in hac urbe nuper sæviebat, et immaturos studiorum meorum socios immiti metebat falce, vix ac ne vix quidem unus, qui vinum bibere solebat, quantum ego scio, affectus est: “Observe illos, inquit Timoni, minime ad pestem dispositos, qui paucissimis carnibus, *vinoque* maxime utuntur‡.” Hoffmannus etiam hæc habet

* Med. Ess. vol. 4. p. 281.

† Lond. Med. Obs. and Inq. vol. 1. p. 226.

‡ Philos. Trans. abridg. vol. 6. ch. 2. § 21.

habet verba : “ Inter praefidia quae ad declinandas febres petechiales valent, ego quidem praestabilius novi nullum convenienti et moderato vini usu. Ego sane, longiori experientia edoctus, id pro certo affirmare possum, grassantibus populariter morbis, ab aeris constitutione humida, eos, qui exquisitam victus rationem tenuerunt, et quotidie moderate bono vino usi, incommodi sensisse nihil *.”

Gregorius, practicus celeberrimus, vir revera generosus, factum hoc percuriosum in praelectionibus suis refert; scilicet, quod, cum ipse studium medicinae apud Leidam prosequeretur, febris intermittens epidemice vagata, et ex 25 studiosis Britannicis, unus tantum aquam potabat, reliqui libras vini binas a prandio indies biberunt. Febris intermittens aquae potatorem solum incescit.

Jam vero cogitet quisque prudens et cordatus, numne inter potentissima ab his morbis praeservativa vinum enumerari mereatur. Tandem observandum venit, dum Iacchum hoc modo laudibus effero, moderate tantum adhibendum. Minime enim mea est mens, ut ebrietatem, quae potius minuit vitam, nec non ingenii et corporis destruit vires, collaudare velim; sed, e contrario, eam valde dissuadeo. Graecorum illud *μὴδὲν ἄγαν*, *Ne quid nimis*, apud me multum valet. Ii etenim longe errant, qui sese a contagio ingentes vini aliorumque liquorum fermentatorum quantitates consumendo conservare putant. Si in perpetuo ebrieta-

tis

* Hoff. tom 2. p. 87.

ris statu manere illos esset penes, tunc contagium, fateor, evitare posse.

Nemo tamen committet ut semper ebrius sit. Ebrietatem alienissimus status sequitur, evidentium causarum noxas intendens. Debilitas, fidelis crapulae pedissequa, ad contagium recipiendum miro in modo corpus disponit. Quis tam Bacchi fautor inepte est, ut hoc non fateatur? Quamvis igitur moderatus vini usus contra contagium magna sit antidotus, quamvis novam quasi vitam corpori ipsique animo dare queat; verum enim vero, ut generosa et optima remedia, abusu et non debita dosi ac tempore adhibita, nocentissima sunt; ita etiam vinum summam perniciem corpori inducere aptum est; ideoque haud secus quam aliud medicamen cautione et medici consilio eget.

Vinum equidem, ut observat Ramazini, si moderate potetur, magnas praestat utilitates ad corporis vires confirmandas: Sed eodem nihil perniciosius, si modus absit; naturam enim ignis habet, quo nihil est utilius, et eodem nihil nocentius*. Item quod monet Plinius: “Nec viribus corporis aliud, si modus adest, utilius; nec aliud perniciosius vino, si modus absit†.” Horatius ipse quoque usum vini moderatum commendat; sed intemperantiam minime laudat:

*Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.*

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis

* Bernard Ramazin. c. 5. p. 424.

† Plin. l. 14. c. 5.

*Quis non te potius, Bacche pater, teque decens
Venus ?*

*At, ne quis modici transfiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata ; monet Sithoniis non levis Evius ;
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiā, nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam ‡.*

Sic denique canit noster Poeta :

*Wine whets the wit, improves its native force,
And gives a pleasant flavour to discourse :
By making all our spirits debonair,
Throws off the lees, the sediment of care.
But highest cordials all their virtue lose,
By a too frequent and too bold an use.*

POMFRET.

B. *Ufus vini nonnullis in morbis curandis.* Postquam hactenus praeservatorium vini effectum perlustravimus; sequitur jam ut disquiramus, in quibus morbis proficuum illud sit. Hic a re non omnino erit alienum dicere, unde usum vini in morbis medendis deducere; quispiam tamen forsan dicat, non multum referre, quando ex ante dictis fatis intelligi potest.

Ne

‡ Od. 18. lib. 1.

Ne lectoris aures tautologia verisimili nimis obtundam, pauca verba sufficient. Deducendus ergo,

I. *Ex effectibus quos in ventriculi contenta exserit.*

Cum ventriculi contenta ad putrefactionem tendunt, cum bilis in majore quam par est quantitate, vel in statu nimis acri illic funditur, vinum vi sua antiseptica potenter corrigat, citiusque eliminari faciat, sitimque inde pendentem extinguat.

II. *Ex virtute in stomacho stimulant.*

a. Prout innervos sensationis agit. Stomachi actionem excitat, vimque suam omni fere corporis parti, propter mirificam illam connectionem, quam ventriculus cum reliquo habet systemate, impertitur. Hinc hilaritatem, fortitudinem, et corpori robur, praebet.

b. Prout circulationis statum mutat. Systematis vasculosi actionem auget, sanguinis circuitum per totum corpus plenior, aequabilior, reddit. Secretiones et excretiones promovet; materiem putrescentem evacuat; spasmus ex superficie removet; malisque a circuitu languidiore orituris occurrit.

III. *Ex effectibus quos in fluidorum massam circulantium edit.*

Putrefactioni sanguinis antevenit. Nonnulli etiam putant jamjam putridum ad statum sanum reducere posse; sed vix credam. Fluida diluit, et cum cordis tum arteriarum actionem suscitatur; inde quoque secretiones et excretiones provehit.

FEBRES.

Cum vini usus in *typho* frequentissime indicatur, et utilissimus evadit, illum praecipue tractabimus. Typhi character, sicut in Synopsi nosologiae methodicae Culleniana datur, sic habetur: "Morbus contagiosus; calor parum auctus; pulsus parvus, debilis, plerumque frequens; sensorii functiones plurimum turbatae; vires multum imminutae." Quod ad Typhi historiam, ad Tentamen medicum inaugurale D. Barrett, De febre nervosa nuper Lugduni Batavorum editum, refero, quo historia plena et accurata videnda est. Mihi tamen liceat observare, quod opinio praevaluit typhum novum esse morbum, et in Anglia primum exortum; sed, ni nos valde fallat animus, jam pridem, nomine tantum diverso, notus fuit. Aliquis Fracastorium * cum Huxhamo comparet, et characterem typhi aequae ac temporibus hisce hodiernis exactum inveniet. Fracastorium inter nervosas,

* De morb. contagios. lib. 2. c. 6.

fas, putridas, febresque petechiales, distinctionem non fecisse, haud inficias ibo; sed separari posse commonstrat. Nonnulli medici multum temporis insumpserunt, ad probandum hunc morbum Sydenhamum latuisse; et synocham, vel in summum synochum, se tantum cognovisse. At *febris nova*, secundum ipsius Sydenhami descriptionem, typhus praecise fuisse videtur. Sydenhamus summis enixus est viribus ostendere, inflammatorii generis non esse, et sanguinis missiones, aliorum more epidemicorum, non pati. Willisius febrem, quae Oxoniae ann. 1661 epidemica fuit, tractans, typhum accurate describit. Unde apparet hunc morbum sub ipsissima, qua nunc conspicitur, forma, olim fuisse notum. Immo etiam maxima est probabilitas, una cum medicina natum esse. Febris catarrhalis maligna petechizans Junkeri *, Hoffmanni †, Elleri ‡, nostri typhi descriptionem praebent. Typhus castrensis Boerhaavii § ab eodem, gradu tantum, differt.

Febris carcerum et nosocomiorum Pringelii ** et Van Swietenii ††, febris nautica pestilentialis et putrida contagiosa Huxhami ‡‡, febris contagiosa Lindii §§, omnes ejusdem sunt generis, et a simplici typho frequentia et malignitate tantum discrepant. Adnotandum est, febrium phaenomena maxime variata, et diverse esse mista. Symptomata praesertim typhi cum synochae

* 72. † ii. 75. ‡ De cogn. et cur. morb. § vi. § Consultat. p. 209. ** Diseases of the army, p. 294. †† Maladies des armées, p. 136. ‡‡ De aer. ad ann. 1740 et 1742. §§ On fevers and infection passim.

synochae sunt conjuncta. Quae combinatio in hac regione omnium maxime est frequens. Febris, viz. inflammatoriam imprimis induit formam, et, cum per aliquot dies persistit, nervosa fit. Observationes igitur nostrae de vini usu, extremo synochi stadio, typho, synonymis supra dictis, iisque omnibus in Synopsi Culeniana enumeratis, aptantur.

De his satis superque : Ad rem nunc propius.

Auctores omnes fere recentiores vinum in his febribus proprium esse consentiunt. Hanc generalem assertionem comprobare pauca sufficient exempla. A Pringelio incipiam, qui haec habet verba : " For a grateful and efficacious cordial, there was nothing comparable to wine ; indeed, so great is the virtue of it, that I have seen many recover by its free use from the lowest condition *." Cantilenam eandem canit Hoffmannus ; " In febribus malignis vino Rhenano nil datur excellentius, in iis morbis restaurare vires, spiritus erigere, circulum sanguinis liberum reddere, transpirationem movere, expedit, et in eo versatur omnis alexipharmacorum virtus : Quod autem vinum haec omnia praestat nolumus pluribus auctoritatibus, quibus practicum libri sunt pleni, confirmare ; sed confugimus ad solam experientiam, qua nobis constat, plures ex malignis evasisse solius vini moderato usu †." Hic, quod dicit Huxhamus, addam : " In these fevers ‡, I cannot but recommend a generous red wine, as a most noble,

* Diseases of the army, p. 314.
malignant fevers, p. 123.

† Tom. 5. p. 353.

‡ Putrid

noble, natural, and subastringent cordial; and perhaps art can hardly supply a better."

Si aliorum auctoritate haec confirmare necesse esset, peti possent facta ex variis medicorum scriptis. Quo modo vinum agit, ex praedictis et symptomatum natura satis patere speramus. Per totum typhi cursum, et versus finem fynochi, ingens adest imbecillitas, ingens vis nerveae diminutio, cui vini stimulus obstat.

Imbecillitatis praecipua haec sunt signa: Languor, lassitudo, motus voluntarius diminutus, vultus moestus, pallidus, tarda oculorum motio, pulsus parvus, debilis, frequens, inaequalis, appetitus prostratus, animi dejectio, desperatio magna, lingua manusque tremulantes, vertigo, frequens animi deliquium, subsultus tendinum, oculorum aliarumque partium spasmodicae contractiones, convulsiones crebrae; sensuum internorum perturbatio, delirium constans, absentia somni, coma, surditas, oblivio, tinnitus aurium, visus falsus, absentia sibiimet praesentia fingens, partium extremarum frigus, respiratio debilis, frequens, alta, molesta, sudor copiosus, frigidus, iniquus, loquela submissa, turbata, mussitans: Quo vehementiora haec symptomata, eo magis virium defectum denotant.

Medici contraindicationes nonnunquam esse existimant, quando revera nullae sunt: e. gr. quum in his febribus delirium apparet, cum calore aliquantum aucto, et pulsu frequenti, vinum ipsis valde improprium videtur. Ideoque licet aegrotus sit admodum debilis,

et

et vis vitae labascet, ab ejus usu multi abstinere. At hic ad experientiam, optimam semper testem, appellandum est. Experientia docet delirium typhi fugare vinum. Hoc delirium, ut ego puto, a delirio quod in synocha accidit, plerumque plurimum distat. Pulsus synochae validus, vibrans, hic abest; et quo insensibilior aeger, eo depressior et contractior pulsus. Illud ex aucto sanguinis in vasis cerebri impetu; hoc ex debilitatis statu, siue energiae nervosae diminutione, pendere videtur: Non phreniticum est, non *ferox*, quod magna cum inquietudine, vehementia, sermone rapido, iracundia insueta, facile excitata, sese manifestat. Delirium, de quo loquor, *mitis* nomen sibi vindicat; quum, absque animi perturbatione, iracundia, et furore, ingruit, et sermonem placidum, lenem, non cohaerentem, magna animi corporisque agitatione raro praesente, pro comite sibi adsciscit.

Hanc observare distinctionem maximi est certe momenti. Si hoc igitur delirium ex vi nervosa diminuta, siue cerebri *collapsu*, ut in schola Culleniana vocatur, inaequali sanguinis distributione stipato, ortum trahit, vinum sanguinis circulationem aequabiliorem reddens, ad illud removendum, *a priori*, aptissimum esse pollicetur: Sed si va melius, siue pejus, nostra de hujus delirii natura fundetur opinio, pro facto assumo, vinum id remove posse. Ad virorum clarissimorum Culleni, Gregorii, Gilchristii, Pringelii testimonium provoco.

Quando

Quando dico vinum virtute refrigerante gaudere, et circulationem auctam, et calorem, qui aliquando in his morbis adstat, minuere, primo aspectu me rationi non consentaneum loqui credas. At, si horum originem conjectura consequamur, nostrum remedium ad haec proposita respondenda egregie accommodatum arbitramur. Aucta pulsus frequentia a putrida primas vias stimulante colluvie, vel ex spasmi in superficiem irritatione, forte oriatur. Sequentia signa, quando adsunt, affectionis spasmodicae existentiam probare tendunt; scilicet, nasi auriumque extremarum frigus*, urina pallida, pallor, et exsiccatio ulcerum, frigoris calorisque alterna successio†, linguae ficitas‡.

Caloris sensus ad putredinem inceptam referatur. Vinum aequabilem per vasa extrema sanguinis distributionem promovens, spasmus inde sopiens, et vim suam antisepticam exserens, haec utraque symptomata superare valeat. Pringelius in hanc ivit sententiam: "By medicines of a cordial nature, and especially wine, I will venture to affirm, that I have frequently seen every symptom change for the better; the head become clearer, the skin cooler, thirst less; and, indeed, this is not to be wondered at, when we consider how probable it is, that the putrefaction gaining ground by the sinking of the *vis vitae*, occasions that

acri-

* Huxham on fevers, 76.

† Homii principia medicinae, p. 84.

‡ Huxham, 76.

acrimonious heat in this disease *.” Unde effectus vini soporificus adeo in his morbis aliquando conspicuus? Anne abhinc provenit, quod topicam irritationem removet, et systemati aequilibrium reddit? Somni profecto causae tales sunt, quales vinum inducere videtur, impressionum nempe absentiam, cupidinum gratificationes, relaxationem †, &c.

Sitim, quae in his febribus nonnunquam occurrit, sedare observatur vinum. Sitis aliquando ex spasmodica excretoriorum constrictione, quae fauces humectare debent, provenit. Natura etiam sitim, sensibilitate integra manente, systematis calori annexuit. Sitis porro ab aliis fontibus notatu dignis nascitur. Omne fere acrimoniae genus, in systemate praevalens, sitim excitat. Causam hujus finalem, ut eadem diluatur, esse, liquido patet. Quippe quod dilutio omnem acrimoniam minus reddit noxiam, et expeditiorem ejusdem ex corpore evacuationem producit. Hinc sagax ille, nunquam satis admirandus, nunquam a me satis diligendus, Gaubius haec habet verba : “ Sitis, quam indicandae potus necessitati praefecit natura, in morbis solito plus urget, quoties aut tractus superior primarum viarum istius sensationis sedes, aut cum hoc etiam corpus reliquum, humectatione indiget, qua vel deficiens humor suppleatur, vel spissior diluatur, vel acrior temperetur ‡.” Nullus fortasse acrimoniae status majus systemati minuitur periculum vel dilutionem plus

* Pringle’s appendix, p. 108.

† Vide Cullen’s institutions of medicine, part 1. p. 96.

‡ Institutiones pathologiae, § 792.

plus requirit, quam quivis putrefactionis gradus : Sitis ergo urgens febrium putridarum fit comes.

Natura ex putrefactionis in corpus humanum introductione anxie cavet. Cum materiae paulo solito putridiores introductae, vel in systemate sunt genitae, sitis augetur illico. Acres hae materiae primas vias potissimum infestant. Propterea quod hic stagnant fluida, et ad putrefactionem quam maxime festinant. Harum utram causerum agnoscat sitis, vinum ad eam extinguendam videtur idoneum, siue glandulas faucium mucosas stimulando, humectando, siue in primis viis putredini obviam eundo.

Sudores quoque immodici, quando in his morbis occurrunt, mitigantur vino. Ad hoc probandum, exempla minime defunt. Unum in praesentia a Cel. Huxhamo citare sufficiat : " In profuse sweats, I have very frequently given a little generous red wine with the greatest advantage ; it presently moderating the sweats, supporting the patient, and keeping up also the *miliary papulae*, if they happen likewise to attend *."

Propria vini qualitatum combinatio, alacritatem animoque serenitatem impertit, desperationem dimovet, anxium lethi timorem fugit, qui quidem timor typho laborantis corrodit spiritus, et meditationes nigro et periculi imminenti melancholico prospectu gravat obscuratque Hunc, inquam, effectum, prae aliis stimulantibus, aliisque cardiacis, vinum possidet.

D

Ab

* Huxh. on the slow nervous fever, p. 86.

Ab omnibus praegressis concludere visum est, vinum manu libera praebendum, quando pulsus sit parvus, debilis, sensorii functiones turbatae, viresque multum imminutae: Nec ab eo abstinendum, quamlibet delirium, modo sit generis mitis, pulsus frequens, et calor paululum auctus adsint, siquidem alia inflammationis signa defuerint. Eatenus est cum confidentia et audacia prodire, si non datur ultra. Difficultates revera ancipitesque casus occurrunt, quae practicos in vini exhibitione magnopere perturbant. De his tanta cum audacia nequaquam sum locuturus; sed, quod mihi videatur probabile, dubie et diffidenter offeram.

Multi sese praebent casus quorum circumstantiae non satis apparent conspicuae et determinatae, i. e. ubi diathesin phlogisticam abesse haud pro certo scire licet. In his casibus, a vino prorsus abstinere jubemur, usquedum debilitatis signa sese clarius manifestent, ut vulgo accidit in 2da, certius in 3tia, synochi hebdomada et typhi; et etiam cum haec pervenerit periodus, praecipue si lucis, et soni intolerantia, capitis dolor, jaectatic, et oculorum sit rubedo, res in ambiguo haeret; quippe quae phrenitidis suspicionem dant, et nil nisi aequum est fateri, cadaverum dissectionem, his signis praegressis, cerebrum inflammatum, immo etiam suppuratum, detexisse: E contra vero bene monet Vogelius, quod idem mea observatio iterum iterumque docuit, phrenismi symptomata admodum esse ambigua, et saepe ulla absque inflammatione topica apparere. Si vero, eodem tempore quo haec occurrant symptomata,

vires

vires corporis multum sint labefactatae, incertum est quatenus vino aliisque id genus remediis stimulantibus uti tuto licebit.

In hoc rerum statu, ab his circumstantiis determinandum est.

a. *Ægri consuetudine.* Si vinum quotidie bibere, præcipue si ad ebrietatis gradum usque confueverit æger, tunc verisimillimum est, vinum remedium tutum et commodissimum futurum *.

b. *Morbi duratione.* Si morbus jam aliquatenus provehatur, inflammatoriam diathesin repelli, probabilem conjecturam facere liceat.

c. *Appetitu et fastidio.* Pauci, paucissimi sunt, in hoc ævo luxurioso, qui vinum non gustaverunt, nec ejus effectus plus minus callent. Maxime vel abstemii et sobrii his febribus laborantes vinum frequentissime appetunt. Sic Pringelius: "When the fever is protracted with a low and slow voice, the sick have a particular craving for something cordial, and nothing is so acceptable and cordial as wine †."

Ad veritatem hujus corroborandam quæque fere dies exemplum profert. Idem auctor hanc singularem habet observationem: "I have seen in cases of this kind, strange instances of the power of instinct; for, when wine was to do good, the sick swallowed it greedily and asked for more; when it was to heat them, or raise the

* Vide Medical essays, Edinb. vol. 5. art. 46.

† Diseases of the army, p. 295.

the delirium, they either shewed an indifference or aversion to it*." Et idem alios non latuit. Notus mihi quidam amatissimus, studiorum socius, febre quadam correptus fuit. Symptomata rem in ancipiti relinquebant, an cerebri inflammatio adesset necne. Medici, vinum administrabant, semper tamen invito aegro. Ille enim id ab ipso fere morbi initio abhorruit. Medici, fastidium ejus sive flocci pendentes, sive negligentes, vinum adhibere pergebant. Morbo indies crescente, miserandus aeger tandem vitam cum morte commutavit; post mortem dissectio cerebrum inflammatum ostendebat. At, eheu! sero sapiebant Phryges:

*Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam chari capitis? Praecepte lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
 Vocem cum cithara dedit.
 Ergo Quintilium perpetuus sopor
 Urget? Cui pudor, et justitiae soror,
 Incorrupta fides, nudaque veritas,
 Quando ullum invenient parem?
 Multis ille bonis flebilis occidit.*

Ægri igitur desiderium et fastidium nobis aliquatenus imperare oportet; et, ubicunque aegroti appetitus vinum postulat, confidentius indulgeatur; ubi vero nec sponte rogat, nec objectum assumere vult, sapiens medicus et cautius et remissius administrabit. Miror equidem, haec a medicis minus caveri, minus etiam admoneri. De aegrotantium desideriis dicendi pauca
 hanc

* Diseases of the army, p. 28. third edit.

hanc occasionem amplector, re procul dubio nostra attentione strictissimaque observantia digna. In omnibus morbis, febribus præcipue, quum aeger aliquid vehementer exoptat, moderatam ejusdem indulgentiam malum sequens raro vidi, etiam si non modo quantitas verum etiam qualitas sæpe minime idonea visa est. Æger contra delectatus est; inquietudo, ab animo offensa oriens, ablata, quae constantem attentionem cum animo tum corpori nocivam sustentaverat.

Hoc modo, cum per multos dies noctesque aegrotus somnum oculis non viderit, sopor acquisitus est, per membra quietem irrigans, animi curas ex pectore solvens, salubrisque artus perfudit toto proruptus corpore sudor. Haec patrem Hippocratem non latuerunt; ipse enim in variis locis docet aegris gratificandum. Ideoque quoties desiderium cunque aegrotantem urget, plus minus indulgere haud periculosissimum existimarem. Pro tristi molestaque sensatione haberem, quae vitari debet; vide modo, ut petiti tam proprius fiat delectus quam res finit. Non video cur medici adeo frequenter oculos divertunt, cur naturae sapientis mandatis surdam praebent aurem, quandoquidem quotidiana medicorum observatio commoda inde emergentia monstrat confirmatque. Quot nobis sunt exempla hominum ex morbis periculosissimis ad sanitatem redactorum, post suis quam appetitibus furtim, vel permittente medico, indulserint?

Gaubius his verbis pulchre monet: "Nec menti humanae sua defunt conamina, quibus periclitantem
fani-

sanitatem tuetur. Etenim molesta perceptio minantis mali, aut olim tolerati memoria, non modo impellit eam ad quaerendum praesidium, five id evitatio causae cognitae dederit, seu usus auxilii experimento, ratione aut conjectura inventi. Sed suus etiam animus, formidine periculi inquietus, concipit impetus, motusque in systemate suarum functionum concitat, qui, licet ex instinctu potius, quam ex consilio, profluere videntur, certissimum tamen tutaminis aut levamenti adferendi scopum atque efficacitatem manifeste declarant. Hujusmodi sane sunt praecipue, quae praeter rationem toties sese efferunt, determinata rerum noxiarum fastidia, aut medicatarum appetentiae, quibus obsequendo imminentes morbi saepissime avertuntur, refractarii etiam sanantur *."

Commodorum, ex abnormium gratificatione appetituum praeter spem et suspensionem profluentium, rationem, quae sufficiat, reddere, memet imparem agnosco.

Talia recondita iis resigno quos *juvat aërias tentasse domos, animoque rotundum percurrisse polum*; et cum Sydenhamo dicam, quamvis enim, si mentem serio applicuerimus, quid de facto agat natura, et quibus in operatione sua utatur organis, deprehendere valeamus; *modus* tamen quo illa operatur, mortales, aut ego fallor, semper latebit. Ut ad rem redeamus. An vinum sit proprium necne, judicandum est, denique,

d. Ab

* Instit. pathol. § 643.

d. *Ab Effectu.* Si ventriculum non perturbet, si aegrum refocillet, si calorem non augeat, si avida hauriat, et plus petat, si pulsum non modo non frequentior, sed tardior et plenior, reddat, si languorem removeat, si anxietatem sedet, si delirium mitiget, si somnum conciliet; tunc pro tuto et aptissimo remedio est habendum, tunc libera manu exhibendum.

Distinctionem ferox inter et mite delirium semper fieri debere; vinum in hoc admittendum, in illo rejiciendum, uno fere animo consensum esse, haud inficior; eodem tamen tempore, haec res magna ambiguitate, magnis tenebris, involvitur. Cum vultus erat ferox, cum voce citata, delirio, et subsultu, a vino, phrenitidis suspicione commotus, Pringelius abstinuit. Cullenus tamen, medicus hujus saeculi ingeniosissimus, casus se vidisse observat, quibus aderat vultus ille ferox, inflatus, vox citata, cum peculiari oculorum rubedine, magna tranquillitate abeuntes, medicamentorum inflammantium, vini opiique usum admittentes, illisque manifeste curatos. Cum in harum proVectis febrium stadiis delirium, quod haecenus fuit mite, nunc phrenitici formam induit, cum aeger saeva cephalalgia, magna soni et lucis intolerantia, pervigilio, impetuosa anxietate, lectique impatientia, vexatur, cum canora rapidaque loquitur voce, cum adstantes negligit, cum facile provocatur, cum vultum rubore suffusum, oculosque rubros habet; tunc vix centesimus medicus asserere dubitabit, inflammationem invasisse cerebrum. Sed haec omnia qualia enumeravi symptomata, absque inflam-

inflammatione accidere, edocti frequenti experientia, Culleni observatione simul etiam annuente, affirmare audeamus. Ex natura illorum fugaci, ex cessatione antiphlogisticis sine remediis, ex usu remediorum stimulantium ad illa removenda tuto, ex salutari eventu, ex dissectionibus, denique, hoc concludimus et exploratum habemus.

Boni, in his ambiguis casibus, vini effectus per plurimis medicis sese manifestarunt. "Magna vinum quantitate sumptum, auctore Whitakero, omnem vehementiam sedat; nam qualitate narcotica colligit sensus, somnum conciliat, deliria, et acutissimos dolores capitis, immittit *." Gilchristus addit, "This I can confirm from my own experience, having given wine in high ravings, head ach, tossing, and watching, and where the eyes were much inflamed, with wonderful success: The sick having been composed by it, and sleep procured, when opiates failed me, or I durst not give them †."

Abhinc omnibus constat, nonnunquam difficillimum esse bina ante memorata deliria a se invicem sejungere, et pro certo scire, ubinam adsit cerebri inflammatio.

An ulla sunt alia irritationum genera, quae cerebrum vexare, omniaque haec inflammatoria symptomata, nulla tamen illic inflammatione praesente, producere possint? Dies doceat. Nullus interim dubio locus superest,

* Tractat. de uva.

† Med. Ess. vol. 5. p. 565.

est, quin magna debilitas, signis supra dictis stipata, nulla in cerebro inflammatione cadavera accurate inspicientibus manifestata, mortales frequenter e medio sustulerit.

Quam lubrica, versatilia, et aleae sane plena, sunt principia quae vini exhibitioni his dubiis in casibus praesunt! Quid, verbo, hanc inter ambiguitatem est agendum, ubi maxima phrenitidis datur suspicio, nulla vero probatio? *Scyllam* equidem inter et *Charybdim* versamur. Veneratio, qua viros supra memoratos prosequor, ne vini usum, qui suis in manibus tam utilis fuit, omnino damnum, me prohibet. Ingens, contra, periculum ejus administrationem concomitans, ne temere et liberius utar, absterret. Ideoque, in hoc rerum statu, iter medio facere, optimum tutissimumque judicamus, et vinum primo parce, caute, dilute, praeberere. Eodem tempore, primarum dosium effectus sedulo observare, pulsusque statum examinare, continuo fere medicum oportet. Sed religiose observet, ut Celsus olim monuit, non, protinus ut venit, apprehendere manu brachium: Sed primum residere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum se habeat, et, si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admove. Quas venas autem conspectus medici movet, quam facile mille res turbant? Hac, et hac via sola, ejus proprietas stabilienda est.

Quaecunque sint vini incommoda, hoc nobis praebet solatium, hoc secum plerumque fert commodum, quod, quando sit incongruum, perturbationem extemporaneam excitat, quae ab eo abstinere mature suadet.

Tempus vinum administrandi. Medici inter se nunc plurimum disputant, quo morbi stadio vinum administrandum. Ad hanc quaestionem litemve potius determinandam, Riverius aliique multum laboris impenderunt. Pauca hac occasione loca citare haud alienum puto. A Riverio incipiam: "Circa potum hoc adnotandum, vini usum in hac febre (scil. pestilenti) aliquando esse proficuum, utpote in signe cardiacum, et malignae qualitati maxime adversum. Haec a nobis observata sunt infinitis experimentis, ac praesertim in febre quae Montpelii grassata est 1623 post urbis obsidionem, quae tantae malignitatis particeps fuit, ut tertia ad minus aegrotantium pars de medio sublata fuerit, et a vera peste solo bubone distincta fuerit; cum non solum exanthemata rubra, livida, et nigra, sed etiam carbunculi et parotides, frequenter apparerent. Iis enim aegrotantibus, quibus pulsus erat parum frequens, et pulsui sanorum fere similis, lingua humida et nulla sitis, vinum exhibuimus felici successu, illius continuationem indicabat levamen inde emergens. Iis vero, quibus febris erat intensior, cum siti, linguae siccitate, scabritie aut nigredine, vinum prorsus interdicebamus. Advertendum tamen est, primis morbi diebus, vinum nunquam esse exhibendum, ne materiae crudae nimium exagitentur; sed tantum circa statum, cum malignitatis signa sese magis exferere incipiunt *." Malignitas, secundum Hoffmannum, dignoscitur ex motuum et virium defectu, nec non valde depressa sanguinis spirituscentia, ex tardo circulo ejusdem, quae cuncta dispositionem

* Riverius, lib. 17. c. 1.

positionem quandam cruoris ad putredinem designant †. In petechiis postremis diebus facta crisi debito modo potum, vires dejectas erigendo, et cuticularem secretionem secundando, omnia fere alia auxilia superare assevero." Hæ Riverii Hoffmannique observationes recentium plurimorum praxi quam maxime consonant. Ambo vero in hac una re falli videntur; ni pulsus, scilicet, sit tardus, vinum omnino prohibent, vel saltem cautissime et circumspectissime exhibent, si hujus *tardum circulum*, et illius *pulsus parum frequentem*, ita interpretari liceat. At experientia docet, quod proportionaliter ad depressam sanguinis spirituascentiam pulsus tardior haud evadat, ut hi clarissimi viri sibi persuaserint; e contrario, insuetam frequentiam, motumve potius tremulum, sibi met plerumque vindicat. Et quando suscitatur vino, tardior fit.

Quoad linguae statum, de quo Riverius mentionem fecit, ne nimium credas. Praxis etenim quotidiana, dum lingua sit sicca et scabra, vini usum evincit. Zacutus Lusitanus refert, se, in febre maligna, praesentis fuit intensa, cum linguae ficcitate et nigredine, aegro jam desperato, vinum exhibuisse felicissimo successu ‡. Pringelius idem etiam affirmavit §. Et ego non video cur potius aliquis credat Asclepiadi quam Herophylo, cur huic potius quam Asclepiadi.

Cum

† Tom. 5. p. 353. ib. Tom. 2. p. 87.

‡ Lib. 1. obs. 93.

§ Diseases of the army, p. 180. 3. edit.

Cum Riverio, Hoffmanno, iisque recentioribus, vini usum, usque dum declinet morbus, prohibentibus, consentire nequeo. Quippe crisin respicere, nimis religiosum. Et *materiae crudae* exagitationem timere, inane, ridiculum, nobis videtur. Variarum circumstantiarum, multo hoc ante tempus, nulla ad crisin ratione habita, vini usum indicant. Potest, primo die primum vinum dandum esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto aut quinto; potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale coelum, quae ^e aëtas, quod tempus anni. Minimeque, in rebus multum inter se differentibus, perpetuum esse praeceptum temporis potest. Hanc generalem regulam dare vellem; cum febres contagiosae sint manifestae, ex vi sedativa in systemate praeva-
lenti pendentes, cum dejiciatur animus, cum langueat pulsus, cum pauca aut nulla adsint diatheseos phlogisticae signa, quarto vel quinto die effluxo, vel ab ipso initio morbi, vinum praebendum. Docemur autem, vinum, morbo non longe provento, frustra dari: Et quare? Propterea quod morbus, ut aiunt, decurtari nequit, et suum cursum currat necessum est; ideoque, si vinum primis morbi periodis exhibeamus, ad evectum stadium, maxime tunc urgente necessitate, inopiam ejus sentiemus; et pro hoc stadio non id servasse poenitebit, ubi nempe utilissimum sese praebere pollicetur. Hujus ratiocinationis vim me non videre, ingenuè

genue confiteor. Omnibus liquet, quod, quo diutius perseveraverit morbus, eo debiliior fiet aeger, crescet putriditas; et, ni fallor, quo magis haec putriditas et debilitas valent, eo majore aegrotus periculo versabitur. Si res sic se habent, vires sustentare, putridae propensione obviam ire, ullo morbi tempore, quo vis pollet sedativa, vini moderato usu, nequaquam mihi absurdum videtur. Nec a nostra sententia longe discedit Celsus, dicens: "Si propter infirmitatem necessitas urget, satius est, consistente jam incremento febris, aliquid offerre, quam increcente; satius, instante, quam incipiente: Cum eo tamen, ut nullo tempore is, qui deficit, non sit sustinendus*." Ipse Pringelius, per longum *febris carcerum* decursum, propter virtutem ejus antisepticam, et ut vires vitae sustineat, vinum exhibebat†. Objiciet forsitan aliquis, quod, si per totum morbum vinum aegrotanti tribuamus, ante statum ab eo abhorreret. Hoc possibile est; sed raro eventurum puto. Si accidat, ut aeger aversetur, mutetur vini genus, mutetur forma. Adeo ut, in summum, symptomatum natura, non minus, immo vero magis, quam morbi duratio, vini exhibitionem moderari debet.

Quantitas. Pringelius binas circiter libras vini Rhenani militibus in die dedit. Gregorius multo majorem quantitatem saepe praebet. Post 8 autem vel 9 diem, in genere, binas libras quoque per diem aegrum

* Lib. 3. c. 5.

† Pag. 315.

grum bibere finit. Vinum remedium esse ex quo praecipue typhi medela pendet, illum iterum iterumque observantem audiui. Incredibiles vini quantitates optimo cum fructu in hac urbe hominibus typho laborantibus saepe saepius administratas vidi.

Hic tamen corporis habitum et consuetudinem respiciendum est; e. gr. si febricitans naturaliter sit habitudine languida, si vinum potare consueverit, majorem portionem exhibere licebit. Quod aliis dosis est immodica, in aliis effectum manifestum producere vix sufficiet. Ab effectibus, quos quaedam vini portio in sanum protulit, quantitatem nunc male se habenti necessariam limitare non datur: Quippe quod, in ingenti illa debilitate, qua aegrum hae febres plerumque afficiunt, quantitatem, ea duplo majorem, quam quae sanum procul dubio inebriasset, frequentissime bibere potest. Nulla igitur, quod ad quantitatem, exacta norma adhibenda est, nisi quam accurata effectuum observatio docet. In hac re Pringelius optime monet: "Perhaps there is no rule of more importance than to give a strict charge to the attendants of the sick, never to let the patient, when low, remain longer than two or three hours without taking something cordial; as I have seen men once in a promising condition sunk past recovery, by being suffered to pass a whole night without any support about the time of the crisis *."

Vinum, parvis dosibus frequenterque repetitis, modo obdormiturum non vexas, exhibere, prae omnibus cavendum

* Pag. 314.

cavendum est. Nolim tamen (si Gaubii verbis uti liceat) quis existimet, probare me trepidantem ac saepe ridiculam illorum solertiam, qui aut naturae *αυτοπρα-
τεια* nimium freti, aut de facultatibus remediorum, plus quam in iis est, sperantes, aut, denique, ne quid turpius dicam, indicationi, quam suo modo constituerunt, diffidentes, minutilis adeo dosibus curationes aggrediuntur, ut abstinencia potius extenuare, quam data opera jugulare velle morbum, videantur; certe nefcias, agantne an ludant in re seria, vincive an vincere malint. Laudo ac veneror medicum circumspectum, et catum suo loco ac tempore cunctatorem, et sapientem naturae ministrum, qui temerario ausu nunquam praecipitetur, nec farragine remediorum gravet, multo minus violentia opprimat: Attamen cordatum quoque ac intrepidum, consilii prudenter capti certum, et qui agendi opportunitates gnave rapiat, cumque agendum est, idoneum nodo cuneum adhibeat, nec dubiae stillicidii diuturni actioni committat, quod virtute majore tutius citiusque impetrare potuisset.

Forma. Haec aegri desideriiis, ventriculi statu, et debilitatis gradu, maximopere dijudicanda. Periculum a vini stimulo profluens id lymphatum dare suasit practicis, quo nihil tutius, nihil primis tentaminibus commodius reperitur.

Plurimi id aqua calida diluunt; sed nonne haec ventriculum relaxabit, et inde symptomata exaggerabit? Ita puto. Ubicunque ergo vinum proprium et necessarium

sarium est, merum detur, vel, si diluendum est, *aqua frigida* fiat. Vinum enim aqua frigida mixtum, multo magis cardiaci officio fungitur, multo magis refocillat, quam vinum calidis dilutum; formis igitur, *negas* et *posset*, apud Anglos in usu, anteferendum. Quin etiam, aqua illa frigida ventriculum vi sua tonica roborat, versus corporis peripheriam fluida leniter determinat, stim sedat; quamobrem ipse pater Hippocrates, in febribus etiam acutis, talem vini et aquae misturam praescribere haud veretur. Ego ulterius addam, quod, quotiescunque vinum admittetur, aquam frigidam eodem tempore plerumque dare liceat. *Plerumque* dico, propterea quod in febre, quae nuper epidemice hanc infestavit urbem, sese obtulit exceptio. Multis erant symptomata inflammatoria, plus minus catarrhi et anginae, quae vini usum, aquae vero frigidae nequaquam, admittebant. Hoc tamen in febribus aestivis autumnalibusque rarius evenit. Cum casus, tum consilium, plurima illius efficaciae exempla in apertum protulerunt. Nobis clare patet, potum frigidum in omnibus pure nervosis febribus, iisque quas manifeste comitatur putrida diathesis, utile et necessarium futurum. O! utinam medicos praejudicium popolare tantum contemnere posse, audere, quantum potum frigidum liberius dare, in omnium provento febrium statu admittentes, ubi diathesis phlogistica vel penitus abiit vel maxime diminuitur, praecipue cum topica nec ad pulmones, nec cerebrum, &c. determinatio fiat!

Vinum,

Vinum, verbo, egelidum est adhibendum, et quantitas, prout exigunt symptomata, augenda.

Denique, in his febribus, necessaria sunt primarum viarum emundatio, quies, securitas, silentium, stragularum et indusiorum frequens mutatio, quae quidem mutatio, caute facta, in medio ipso sudore, licet aliter male sentiat vulgus, fatis est tuta : Neque alienum est apertis aliquantum fenestris purum aerem admittere. Hae sunt observationes, quas habui de febribus proferre, pauciores sane quam rei dignitas postulat.

Nunc ad Phlegmasias progrediendum est.

CYNANCHE MALIGNA.

Hicce morbus ex fatali sua natura nostram attentionem quam plurimum meretur. Annos licet 150 ante Boerhaavium exstiterit; magnus ille tamen et sagax vir, quod miror, nihil de eo memorat. Nunc per 40 annos in Europa notus fuit; veruntamen non adhuc fatis bene intelligitur, nec distinguitur. Nuper enim *cynanche tonsillaris*, non sine magna parentum anxietate, et infantum nocumento, cum *maligna* confusa, et simili modo tractata est. Et inter medicos nunc agitur lis, utrum cynanche maligna et cynanche stridula revera differant; nonnulli equidem permiscuerunt. Hoc, me iudice, fatis superque evincit, quam maxime exoptandae sint accuratae morborum definitiones : Hoc plane

indicat absolutam studii nosologici necessitatem, sine quo morbi a se invicem vix unquam satis distingui possunt. Quid remediorum refert cognitio, nisi morbos distinguere valeamus? Merito dolemus, post tot tantosque doctorum hominum labores, nondum adeo discussas esse, quibus haec res immerfa haeret, tenebras, ut plena luce refulgeat.

Ferenda quidem ista discordia foret, si remedium non admitteret: At vero, cum id invenire non difficilimum sit, et multa suadeant, ut adhibeatur, quae tandem ratio est, cur inveteratus error diutius foveatur? Quocirca signa, ad quae medici hunc morbum a cynanche tonsillari distinguendi causa confugiunt, breviter summatisque percurram. Horum

1. *Est Tumor.* In cynanche tonsillari tumorem majorem esse dicunt; rem ut plurimum sic se habere non denegandum; sed cynanche maligna cum tumore aequae magno saepe occurrit.

2. *Color.* Tonsillari rubor splendentior est proprius; *malignae* obscurior, lividior, nigrior: Sed hoc certum signum non est; quoniam cynanchen tonsillarem color lividus frequenter comitatur.

3. *Crustae.* * Haec nota, crustarum scilicet in faucibus praesentia, maxime diagnostica existimatur. Ad hanc unicam notam, stricta nimis et servilis adhaesio, ut tonsillarem pro maligna medici amplexi sint, fecit.

* Observ. vocem Crustae non accurate respondere, quoniam quandam duritiem exprimat; vox anglica Slough melius adhibeatur.

fecit. Ex hac, inquam, ipsissima circumstantia tota hujus rei confusio pendet. Antequam medici animos ad cynanchen malignam adverterent, quoties crustae in cynanche tonsillari occurrebant, prorsus ignorabant. Post hoc vero, vix ac ne vix quidem decimus quisque cynanchen tonsillarem contrahit, qui crustis omnino immunis invenitur. Nihil frequentius datur quam maculae albae aphthosae in tonsillarum superficie circumscriptae. Hae me non movent: At saepenumero cineritii nigriorisve coloris serpentesque dantur; quo tempore medici plerique omnes *malignae* ei nomen indere haud dubitarent. At ego tunc etiam admittere nolo cynanches *malignae* nomen mereri, vel eadem remedia requirere, nisi alia magis characteristica adsint symptomata, quae, ut diagnosi accuratior fiat, advocanda sint: E. gr. cum morbus sporadicus est, omni contagii suspitione remota, et praecipue si a manifesta frigoris applicatione ortum ducat, et adultum adoriatur, pro tonsillari haberem, crustas haud nauci faciens. Si adhuc manserit ambiguitas, aliud signum a vitae tempore deducendum est. Suspicio fere semper de infantibus incidit. Sed ex absentia symptomatis maxime characteristici potissimum penderem, ex natura, nempe, febris, quae in cynanche maligna nunquam non *putrida* est, *typhodes*, multo vomitu, magna anxietate, et in principio purgatione stipata. Magna virium prostratio, quae tonsillarem non comitatur, cito apparet; et non longo post tempore exanthemata, eruptio scarlatina, miliaris, vel petechiae, animadvertuntur.

tur. His signis cynanche maligna ad amussim distinguitur. Cum haec symptomata defunt, mera crustarum praesentia negligenda est; quoniam absque caeteris signis nos semper in errores duceret.

Morbi cogniti medela cardiaco et regimine antiseptico prorsus constat. Acida vegetabilia sola nequam bene respondent, quippe quae lipothymiam et diarrhoeam inducere observantur. Eadem, cum magna vini quantitate data, valde utilia evadunt. Cardiaca, in hoc, prae omnibus aliis morbis putridis, absolute videntur necessaria. Liber vini et corticis peruviani usus praecipua sunt remedia. Hic, si id modo infantes caperent, plus commodi ferret, quam unquam adhuc tulit. Illud lubentius sumunt; immo etiam saepissime accidit, ut infantes hoc morbo correpti vinum magnopere exoptent. Infusio in vino menthae vomitum, qui in hoc morbo occurrit, auctore Gregorio, frequenter sopit. Vinum, mea quidem sententia, *confectioni cardiaca*, et omnibus id genus remediis, palmam praeripit: Quae corpus stimulant, nimisque calefaciunt, et eodem tempore antiseptica, et permanente, vera, cardiaca, vi vini carent.

A R T H R I T I S,

Medicorum opprobrium, morbus mille hypothesebus oneratus, quibus quaeque dies novam addit. Res nulla est, de qua tantopere, non solum indocti sed etiam docti, dissentiant. Quorum opiniones, cum tam varia
riae

riae sint, tamque inter se dissidentes, alterum fieri profecto potest, ut earum nulla, alterum certe non potest, ut plus una vera sit.

De his differere non est hujus loci. Rogatus olim, quid et quale sit causa revera proxima arthritidis? Auctore *Simonide* uti solebam, cum de Dei natura quaesivisset *Tyrannus Hiero*, hoc idem deliberandi causa sibi unum diem postulavit. Cum idem ex eo postridie quaereret, biduum petivit. Cum saepius duplicaret numerum dierum, admiransque Hiero requireret, cur ita faceret? Quia, quanto, inquit, diutius confidero, tanto mihi res videtur obscurior. Cullenii vero sagacitas hujus rei tenebras, argumentorum factorumque agmine tam bene collectorum, tamque nitide dispositorum, ut nihil supra, jam tandem feliciter discussit.

Et certe praestat, in morborum causis indagandis, progredi quousque per fidelia observata et cognita hactenus corporis humani fabricam liceat, et in reliquis ignorantiam fateri, quam fictis hypothefibus, quantumlibet etiam ingeniosis, ludere. Dolendum sane quidlibet fingendi licentiam quemvis in sanctissima arte sibi impune arrogare; nec quosdam pudere, aut ipsis religioni non esse, incerta pro certis venditare.

Multum fuit dictum quatenus vinum in hoc morbo admittendum, vel abstinendum; utrum tota ab eo abstinencia assuetis noceat, utrumve, ut multi asseruerunt, ab arthritide omnino liberet. Sic Hoffmannus: "Plures historiae notissimae sunt, eorum, qui vel in carcerem conjecti, vel ad paupertatem redacti, cum a vino abstinuerint, ab arthritide et podagra liberati sunt.

funt *.” An abhinc colligendum est, folam ex vino abſtinentiam arthritidem fugaffe? Nequaquam. Nonne arbitrari æquum ad paupertatem redactos a diaeta plena abſtinuiſſe, et ſeſe etiam labori dediſſe?

Uſus vini, prout maturiore vel proveſtiore ætate inceptus, et in diverſis morbi circumſtantiis, plus minus tutus eſt et neceſſarius. “Si aeger, venerandus ille Sydenhamus clamat, vel a longo ac nimio uſu liquorum inebriantium, vel ab ætate proveſtiore, vel denique præ nimia debilitate, cibos abſque vino nequeat concoquere, non vacat certe periculo, eundem protinus ac derepente a vino depellere; qui quidem error haud paucis lethalis fuit †.” Vinum citius quam plenum cibum arthriticis præbere voluerim. Vini quantitatis moderatae ſtimulus vix nocere valebit. Totæ abſtinentia perpaucis abſolute neceſſaria eſt; iis minime, qui vinum moderate potare aſſueti fuerint. In hiſce caſibus, ubi in dubio haeret, an vinum proprium ſit necne, multum ex vini natura pendeſcit. Vina aceſcentia quam maxime fugienda ſunt. Dum vinum Burdigalenſe aceſcat, bonæ Madeira notæ hunc non habebit effectum. Quando atoniae ſymptomata ventriculum premunt, vinum ſive Burgundicum, ſive Champagnenſe, ſive Madeirenſe, ſive Canarenſe, in uſu veniunt. “Languore et ventriculi debilitate urgente, nihil vero æque votis reſpondet ac vinum Canarenſe; neque vel vinum Gallicum rubrum, vel the-riaca Andromachi, nec ullum aliud ex cardiacis mihi hæte-

* Hoffm. tom. 2. p. 345.

† Sydenh. de prodagr. pag. 586.

hactenus notis, pares habet vires *.” In similibus etiam casibus vini usum multum laudavit Coste †.

“ Ubi dolor artuum abest, et anomala symptomata, anxietates, tormina abdominis, vomitus, singultus, deliria, &c. apparent, illico efficaci medela succurrendum est; cum ingens periculum imminet, tunc adhibendum fragrans vinum; imprimis si vires languent in veteranis jam podagricis; omnium maxime, si largiori vini usu dudum affueti fuerint. Contigit, ut veteranus podagricus, strenuus potator, decumberet: Pedes vix dolebant, sed aderant anxietas, nausea, levia ventris tormina, una cum debilitate. Medicus vini usum prohibuerat. Accessit aegrum amicus, hilaris olim conviva, cum quo saepius Baccho litaverat, qui illico omnia remedia amoveri iussit, et horum loco propinavit binas vini libras Rhenani generosi; hoc effectu, ut post paucas horas acriter quidem dolerent pedes; sed reliqua mala symptomata omnino evanuerant. Unde, doloribus mane jam imminutis, accedentem medicum falsederisit aeger, vinum podagrae specificum jactans ‡.”

His de phlegmasiis praemissis, pauca de Exanthematibus nunc dicenda veniunt.

P E S T I S.

Hic omnium morborum maxime fatalis, nec aevo, nec sexui, nec moribus privatis, nec publicae parcit politiae;

* Sydenh. de podagr. p. 598.

† Traite pratique sur la goutte, p. 66. 67. 68.

‡ Van Swiet. vol. 4. p. 388.

politiae ; calamitas sane est acerbissima, quae genus humanum sub morbi specie affligit. Contagii filiam esse pro certo, et tanquam ab omnibus, quae de eo traduntur, historiis, confirmatum habeo. Hoc contagium ex generali atmosphaerae circumambientis conditione non pendere, nec longinque diffundi, multa probant facta. Potenter agere tantum videtur, quando ex corpore *pestifero* oritur, vel postquam vestibus, &c. quae per aliquod tempus aegros prope jacuerunt, jam aliquamdiu adhaeserit. Hominibus penitus hoc persuadere, maximi esset momenti. Nam, si omnes, quorum res sinunt, parvo intervallo sese praecluderent, mihi persuasum est, pestis cladem levissimam fore.

Contagium primo et potissimum in systema nervosum operari videtur. Vis ejus sedativa aliquando corpori exitium instanter avertit. Hominum saltem exstant exempla, paucarum horarum vel unius diei spatio morientium, in systema nervosum actionis signis solum observatis, nulla febre, nullis furunculis pestiferis, (*plague boils*), eodem tempore productis. Hi vero casus sunt singulares, praesertim primo contagio introducto tantum occurrentes, et, ut ego puto, ex fomitibus longa retentione virulentissimis factis exorientes.

Contagium plerumque reactionem admittit ; et febrem, 3 vel 4 dies in minimum durantem, producit. Haec febris est typhus, *typhus exquisitissimus*. Omnibus typhi, omnibus *febris carcerum* symptomatibus, stipatur. Ab illis neutiquam discrepat, nisi quod bubo-

nes

nes et carbunculi his rarissime, in illa frequentissime, appareant. In peste desperatio est constans, vix separabilis, partim timori quem hic inspirat morbus, et partim debilitati quam inducit, tribuenda. Omnia debilitatis signa occurrunt. Capitis perturbatio, delirium typhomanicum, sensuum internorum statum imbecillem indicant. Hinc sanguiferi systematis aequilibrium mutationem patitur. Sanguis ad vasa extrema haud pellitur. Unde horum vasorum constrictio, unde frigoris sensatio, unde fluidorum insueta quantitate in partibus internis accumulatio, unde in visceribus jam amplificatis effusiones, unde denique ipsius cordis praeter naturam dilatatio. Quinetiam pestem comitatur fermentum, acre, putridum, quod in massam circulatoriam suos exferit effectus: Ab hoc fonte bubones, carbunculi, petechiae, haemorrhagiae, et variae effusiones internae, profluunt.

Quoad medendi rationem, magnam circumstantiarum varietatem, quibus hic stipatur morbus, remediorum varietatem poscere, omnibus liquet. Practici vero has circumstantias, in quibus haec remediorum varietas separatim applicari debet, nondum dijudicarunt; quapropter nullum adhuc propositum fuit remedium, de quo non disputarunt medici. De his nunc anxie disquirere non nostrum est. At solum est videndum, quatenus ad hunc morbum curandum valeat vinum. Praecipuas ergo indicationes curatorias breviter enumerare haud absolum erit.

G

Hujus-

Hujusmodi sunt, 1. ad corporis superficiem determinare, 2. In visceribus congestionem, 3. Generali debilitati, 4. Putredini, obviam ire. Si quis me quaerat, qui sit, ut materiam morbificam ejusdemque expulsionem neglexerim? Percontanti responderem, materiam morbificam ejusdemque expulsionem vix nostram mereri attentionem. Morbificae materiae doctrina ad magnos in medicina abusus, in hoc aequae ac multis aliis morbis, viam stravit.

Opinionem, pestis et febrilium morborum medelam ex materiae morbificae concoctione et expulsionem pendere, universaliter fere invaluisse video. Experientia tamen cum ea opinione non consentiens a clarissimorum virorum sententia me discedere coegit. Si permisisset tempus, ei doctrinae impugnandae incubuissem. Sed quam parvi pretii operam meam deputarent medici! Non, mihi si linguae centum sint, oraque centum, ferrea vox, opinionem in medicorum animis adeo pertinaciter inhaerentem, et tam penitus insitam, eradicare fortasse valerem.

Haec doctrina nullius potest esse usus in febrium curatione; et medicinam infamare, potius quam illustrare, tendit. Morbifica ista materies in peste, fateor, directe interimere potest: Hunc vero casum nostra praxis non attingit. Sed ubi reagere permittitur systema, nostra cura ad vires vitae suffulciendas semper dirigenda: Quibus bene suffultis, materies morbifica expelletur necessario. Natura enim, vi sua manente, sibi permissa, negotium suum suo tempore exsequitur,

ma-

materiamque debito ordine ac via tum fecernit, tum etiam expellit, ut nostra ope, nostris artificiis atque auxiliis, non indigeat, suis viribus optime instructa, suis opibus locuples, suo denique ingenio satis edocta.

Ex antea dictis clare apparebit, quam apprime vinum plurimis hisce indicationibus respondendis interserviat. Debilitati et putredini occurrere, simul et systematis tonum sustentare, omnium maxime cura nostra digna videntur. Haec in oculis practici semper habuerunt, variis cardiacis, alexipharmacorum nomine, utentes. Proprietatem acria et calida cardiaca stimulantia adhibendi multum dubito. Me iudice, illorum usus in hoc morbo rejici universe debet. Vinum omnibus praestat, et omnium aliorum vice fungetur. Practicos ad vinum confugisse, verum est; sed quanta diffidentia! quanta cautione! quanta parsimonia! *Acida* in peste ubique laudata sunt. At in hoc, aequae ac in aliis putridis febribus, cautius adhibenda. Magna vis nervosae depressio, et summa animi dejectio, quae pestem nunquam non comitantur, sedantium usum remedium dubium reddit. Et ego *acida* pro sedativis habeo. Ubi ubi igitur *acida* exhibentur, nonne eorum vim sedantem vino corrigere conveniret? “Certa et diuturna experientia confirmatum habemus, poma citri et vinum Rhenanum, si quis iis dextre usus fuerit, omnibus alexipharmacis, et aliis quae in auxilium pestis prompta sunt remediis, palmam praeripere; et ob hanc manifestam rationem, quia nihil potentius putredini et motui ejus intestino resistit, quam acidum

et

et vinum Rhenanum *." Verbo, ab acidis et libero vini usu maxima commoda exspectanda sunt. Similitudo, quae pesti cum typho est, et fructus, quem vinum typho fert, hanc mihi spem inspirant. Veruntamen Tartaro Emetico, Cortici Peruviano, sua debetur laus. An aer frigidus et aqua frigida admittenda? Ita variolarum aliorumque morborum febrilium analogia suadet. Omnia de vini administratione, sub typhum dicta, huc etiam ad amussim pertinent.

VARIOLA.

Eruptiva febre laborantem typhosa symptomata aegrum aliquando corripunt, ut animi dejectio, virium prostratio, vomitus, anxietas insignis, pulsus debilis, vultus pallidus. Haec apud adultos frequentissima sunt, qui morbi timore tenentur. Nonne in his casibus vinum quam maxime proprium? Ita Huxhamus affirmat: "In such low depressed cases, I have seen pretty large quantities of wine given with great advantage †." Circa morbi statum, ut vocatur, tumor frequenter inopinato subsidit, nullis evacuationibus, quae hoc producere valent, praegressis. Hoc in casu vinum non modo cum emolumento adhibeatur, verum etiam, asserente Gregorio, prorsus necessarium evadit.

Non

* Platner. ars. medend. p. 56.

† Huxh. on the small-pox, p. 142.

Non defunt exempla hominum in variola, typhi signis stipata, magnas vini quantitates cum pulcherrimo successu bibentium. Vir quidam lib. vi vel lib. viii vini indies bibebat : Quoties vinum intermissum fuit, pulsus labavit, delirium cum longa malorum symptomatum serie invasit ; vino autem repetito, omnia mala symptomata evanuerunt. Plurima gradu minora exempla idem confirmant : “ If, at the approach of the secondary fever, the pulse flags, the patient faints, the pustules and interstices grow pale, shrivelled, and sunk, or livid, the extremities coldish and clammy, in such circumstances, I have seen *very large quantities of wine* given with surprising success *.” Quamprimum diarrhoea, horror, vigiliae insolitae, salivationis praeprospere (h. e. priusquam exanthemata in trunco corporis et artubus aequae ac in facie perfectam maturationem assecutae sint) declinatorum suspicionem dederint, illico incunctanter ad alexipharmaca confugiendum est, consentientibus viris eximiis, Mortono †, Sydenhamio ‡, et Boerhaavio §, qui vinum valde laudant. Per totum denique variolarum confluentium cursum, ubicunque nervosa, putrida, symptomata apparent, ubicunque corticem Peruvianum dare liceat, vinum erit idoneum et utile. Cum aeger corticem gurgitare recusat, longe optimum et dulcissimum succedaneum sese praebet vinum.

Ex

* Huxh. p. 158. † P. 151. ‡ De variol. p. 186. § Prax. medic. vol. 5. p. 319.

Ex his dictis aliquis fortasse putet, me variolarum inoculationem, et quae sub illa obtinet tractationem, contemptui habere. Longe absit! Opinionem hanc a me amotam volo. Claudier medicinae ullum commodum in me nolo. Illius utilitas, nisi animus me fallit, solidissimo nititur, sancitur, fundamento; convictione, scilicet, amplissimae experientiae. Commoda inde emergentia (saltem in hac nostra Britannia) illam, ab omni argumentatione, quae objici potest, tutam servant. Non miror equidem medicos, aliter bonae famae, ejus usum dubitare, objectiones proponere, et etiam in propositis suis tenaciter haerere. *Nam quis mortalium est quem praeceps animus, quem etiam praejudicia non abripiant subinde; praeterquam quod omnibus ex aequo satisfacere arduum, ne dicam, impossibile sit*.* Quid cum illis agas, qui nec jus nec aequum sciunt?

Nunc tandem ad caput extremum perventum est, scilicet.

3. *Vinum cum aliis medicamentis comparare, quae ad eadem proposita respondenda adhibentur.*

Alcohol. Si aliquis alcoholis puri tantum biberet, quantum vini potest, deleterios sentiret effectus. *Alcohol* corpus plus inflamat, diathesin phlogisticam vino citius producit. Acidum, quo vinum gaudet, hanc facit differentiam. Si alcoholi addas acidum, haud (ut exspectandum foret) vini virtutes dabit. Constat igitur manifeste aliquid ex accurata mistura pendere; quoniam liquor ille Anglicus *punch*, minus licet
alcohole

* De Haen, praefat. rat. medend.

alcohole nocivus, vino tamen aequè nequaquam tutus est.

Opium. Nonnulli vinum opio non melius esse nobis persuadere vellent; sed ego nequeo, nec ullus mihi notus practicus, opium, eodem in modo, et cum iisdem effectibus, praebere queat. Opium non vero illa virtute cardiaca, qua dixi vinum pollere, pollet. Etiam si hunc effectum in assuetos exferere posse concederem, infuetos tamen, ni fallor, saepe frustrabit. Vinum vero est cardiacum *raro fallens*. Quin et illius acidum sitim febrilem sedat, putridam acrimoniam, primas vias infestantem, corrigit. Opium, in nulla forma, prout ego novi, eadem praestat. Propter hoc ipsum acidum, ejusdemque accuratam misturam, vinum opio minus inflamat, et in minores doses facilius dividitur, ideoque in dubiis casibus tutius adhibeatur. Vino denique inest gratum quiddam, et quod alit aliquid; quibus opium caret. “Ingrata, nauseosa, molesta, quantum fieri potest, vitentur, aut saltem parciore quantitate cum aliis remixta abscondantur artificiose. Praestat nullum quam tale exhibere remedium a quo natura abhorreat: Cujus regulae, praepriis in foeminis delicatioribus, infantibus, &c. ratio habenda *.”

Contrayerva alexipharmaci nomine multum praevaluit; et adhuc in praxi aliquatenus valet. Stimulus illi inest, sed nequaquam potens. In multo majore pretio

* Gaub. de formul. medicament. pag. 10.

pretio est, quam meretur. Utrum ulla digna sit laude, dicere nequeo; nec hos puto, a quibus fuit applicata, dicere posse. Quippe quae, quantum ego observavi, in simplici suo statu rarius aut nunquam data. Verum alteri medicamento, cui ejus operationem attribuo, conjuncta fuit; pulveri nimirum absorbenti, ut in *lapide contrayervae*, qui quarta vix amplius parte contrayervae continet; quod restat, fere omnino est terra absorbens. Si hoc medicamentum sudorem unquam excitavit, absorbenti terrae, potius quam contrayervae, debetur laus. Ex modo et quantitate quibus administratur, nihil nisi *placebo* esse concludere volo. Lege paginam 130 Pringelii, et judica.

Serpentaria frequentius praescribitur, et vi majore stimulantem pollet. Sine dubio bonos effectus produxit: Saepius tamen noxia fuit. Ad optimum, ejus usus est lubricus. Pringelius aliquando cum fructu adhibuit, aliquando calorem corporis nimis augmentem notavit, et dosin parvissimam minorem reddere coactus est. Quocirca, cum ejus effectus semper sint dubii, et ejus virtutes absque vitiis ex vino semper parari possunt, nonne prorsus deferere aequum est?

Crocus. Hunc sanctitate imbuit consuetudo; sanctiorem reddidit coeca credulitas. Boni feracem esse multi putarunt. Multumque mali ei assignatum est. Quale exemplum medicorum fidei, servilis eorundem imitationis, attentionis inopiae, oculorum defectus, ad medicamentorum effectus videndos! Nec exhilarans nec virtus croci anodyna nobis nota est. Alexander,
inge-

ingeniosus ille medicus, ad scrupulum usque, ullo absque evidente effectu, sumpsit *. Cum grana tria pro dosi exhibet medicus, risum teneatis? Sive ullum bonum, sive malum, ab illo expectandum est, oportet ut doses sint multo largiores, quam quas admittit praesens medicorum praxis. Dosium modicarum inutilitas, aegri majorum averratio, immensumque pretium, ad croci exilium, ex materia medica exoptandum, me maxime sollicitant.

Alkali volatile, corpori humano stimulum, potentem, transitorium, diffusibilem, et inde tutum, praebet. Cum ad unam systematis partem applicatur, in reliquum corpus agit; et tamen, ex vi sua inflammatoria, in parte quam directe tangit, nihil mali metuendum est. Natura illius volatilis, fugax, diffusilis, in ventriculo neutralizabilis, tutum, efficax, et longe plerisque omnibus anteferendum cardiacum, id quidem reddit. Nihilominus! cum Pringelio dico, vino nequaquam antecedere. Post vinum, alkali volatile stimulantium optimum esse concedo. Quid multa? Ubi cardiacum stimulans, tutum, permanens, requiritur, vinum omnibus nobis adhuc notis palmam refert. Omnibus fere est gratum: Ventriculo, illud in genere facilius, quam alia medicamenta retinenti, arridet, allubescit, dum ingratorum medicamentorum *farrago* rejicitur; vel, si sit retenta, plurima inutilia, frustranea, evadunt; multa precaria, incerta; alia manifeste nocent.

Tandem coronidis loco sint illa quae habet Tirellus: “Vina sustentant firmos, erigunt lapsos, cohibent ca-

H

den-

* Vid. Exper. Essays.

dentes: Vina edunt miracula; non extracta, non lapides, non quintae essentiae, nomina fabulosa, non boli, non pilulae argenteae, aureae, aut gemmae, plebis deceptiones, incantamenta marfupii, vituperia sapientiae, medicinae opprobria. Vina autem calidi innati vera pabula sunt, certissimaque alimenta: Haec ideo celebranda elogiis vestris encomiastico cantu; haec, severiori disciplina in usum vitae percolenda, in aegrotantium commodum danda *.”

Nihil nunc dicendum restat, nisi ut gratias agam huius collegii Professoribus Illustrissimis; plurimum Reverendo viro, SAMUELI PLOMER, A. M. et spectatissimo viro JONATHANI COLTON, ambobus de Skipton in comitatu Eboracensi; D. BLEGBOROUGH de Richmond, cui in arte medendi pauci praeceunt: Quam me juvat amicitiam cum illo conjunxisse, illius instructiones medicas et praecipue obstetricas exhausisse! Societatibus tribus honorificis, *Medicae, Physicae, et Chirurgicae*, quarum socium me fecit dies felicissima. Quantum ex supra dictis viris, et hisce Societatibus, receperim, quantum iisdem debeam, verbis consequi non possum.

——— *Nec me meminisse pigebit eorum,
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.*

Ne Patrem silentio praeteream, me vetat *Pietas*; cum nemo sit, cui plus debeam, aut placere malim, quem cariorem habeam, quem in medicina caeterisque aemulari praetulerim; qui adulatione minus eget, observan-

tiam

* In historia vini, p. 60.

tiam magis meretur. Pars ne vel minima mei tam corporis quam animi exstat, quae paterni illius amoris, summae diligentiae, insignes non ubique notas servat. Quantum illi debeam, ut Patri optimo, ut Praeceptoris fidelissimo, ut Amico conjunctissimo, meo ex animo nunquam effugiet.

Si hoc opus Professoribus placeat, quorum absque incitamento, nec unquam suscepissem, nec forte susceptum absolvissim, et illos, quibus dedicatur, haud pudeat, satis est. Si simul et in alios boni quid inde redundaverit, exulto. Sin minus, laudabilis saltem conatus conscientia pro solamine laborum est. Aequi verique unus me duxit amor.

F I N I S.

nam magis incipit. Pars de vi minima non tam
 corporis omni animi extat, quae potest illius animi
 lumen dilatare, inque non ubique notae sunt
 Quantum illi debet, ut Pars optima, ut Pars optima
 delitescit, in Amico consuevit, mox ex animo non
 quam effugit.

Si hoc opus Philosophiae placeat, quorum sapientia
 incantamento, nec magis incantamento, nec forte incan-
 tam abolebit, et illis, quibus delitescit, hanc hanc
 lais est. Si autem et in alio boni quid inde recondere
 hic caput. Si minus, hanc hanc hanc hanc hanc
 scientia pro solamine habet, est. Ad illi veritas
 me duxit amor.

F I N I S